

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Кваліфікаційна робота магістра

на тему:

«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА КОРДОНОМ І В УКРАЇНІ»

Виконала: здобувач
другого (магістерського) рівня
вищої освіти,
Т1-М22 групи
спеціальності 242 Туризм
денної форми навчання
Катерина БУЧКОВСЬКА

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи
Богдана ОПРЯ

Рецензент: доцент,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки підприємства
Віталій ТКАЧУК

Кам'янець-Подільський – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	7
1.1. Поняття та сутність ринку туристичних послуг.	7
1.2. Характерні риси ринку туристичних послуг та його структура.....	15
1.3. Особливості функціонування ринку туристичних послуг та фактори його розвитку.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	39
2.1. Ринок туристичних послуг за кордоном: процес становлення та його сучасний стан.	39
2.2. Особливості формування та розвитку українського туристичного ринку.	49
2.3. Оцінка сучасного стану ринку туристичних послуг України.	59
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	69
3.1. Шляхи удосконалення ринку туристичних послуг за кордоном в контексті глобалізації.	69
3.2. Інноваційна модель розвитку ринку туристичних послуг України.	79
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	105
Додаток А.....	105
Додаток Б	106
Додаток В.....	107

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день, туризм вважається однією з найбільш динамічних галузей. Ріст світового ринку туристичних послуг визначається однаково інтенсивним попитом та різноманітною пропозицією. За умов посилення глобалізаційних процесів, туристична індустрія через високі темпи зростання стала однією з ключових галузей світової економіки. Це відображається в поліпшенні окремих секторів та сприяє соціально-економічному розвитку країн. Згідно даних Всесвітньої туристичної організації, туризм внесений у світовий ВВП на 9%, у глобальний експорт послуг – на 30%, і представляє 6% обсягів світової торгівлі. Кожен одинадцятий працівник працює у сфері туризму.

Ринок туристичних послуг виявився серед тих сфер, що найбільше постраждали від впливу пандемії COVID-19. Однією з головних пріоритетних цілей цей сектор має враховувати активні зміни, спрямовані на відновлення галузі туризму та підняття її на новий якісний рівень. Додатково, поліпшення надання туристичних послуг буде сприяти розробці новаторських підходів та перетворень, спрямованих на якісне регулювання процесів, пов'язаних із пандемією. Також буде сприяти розвитку різноманітних актуальних для споживачів послуг з урахуванням сучасних вимог до цифровізації, глобалізації та впровадження інновацій у сферу туризму.

Наша країна виділяється різноманітністю природних і історичних ресурсів, що дає можливість розвивати туристичні послуги як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. На сучасному етапі, у контексті глобалізації та впровадження передових методів, потрібно подальше дослідження оптимальних напрямів розвитку вітчизняного туризму, а також ефективне регулювання процесів на туристичному ринку.

Звичайно 24 лютого 2022 року змінило життя усіх українців через повномасштабне вторгнення Росії в Україну, однак дана тема не втрачає

актуальності, адже після перемоги у війні український туристичний ринок отримає новий імпульс до розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана у контексті тематики, яку розробляє кафедра туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета і завдання дослідження. Кваліфікаційна робота спрямована на виконання всебічного дослідження особливостей становлення та функціонування ринку туристичних послуг як в Україні, так і за кордоном, а також на проведення аналізу ключових перспектив їх подальшого розвитку в контексті глобальної глобалізації та інновацій.

Зазначена мета дослідження зумовлює розв'язання наступних завдань:

- визначити концепцію ринку туристичних послуг та вивчити його сутність;
- розкрити особливості туристичного ринку та виокремити його структурні компоненти;
- провести аналіз особливостей функціонування ринку туристичних послуг і виділити ключові фактори його розвитку;
- проаналізувати формування ринку туристичних послуг за кордоном і оцінити його поточний стан;
- дослідити особливості формування та розвитку ринку туристичних послуг в Україні;
- оцінити поточний стан українського туристичного ринку;
- вивчити можливості вдосконалення ринку туристичних послуг за кордоном з урахуванням сучасних вимог глобалізації;
- провести аналіз ефективності та доцільності використання інноваційної моделі з метою поліпшення внутрішнього туристичного ринку.

Об'єктом дослідження є ринок туристичних послуг в Україні та за кордоном.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи до вивчення специфіки формування, функціонування та подальшого вдосконалення туристичного ринку.

Методи дослідження Теоретичні та методичні засади дослідження в рамках кваліфікаційної роботи ґрунтуються на фундаментальних принципах економічної теорії, концепціях науковців як вітчизняних, так і зарубіжних, а також на результатах наукових досліджень в галузі економіки. Під час створення даної роботи були використані такі методологічні підходи: абстрактно-логічний, діалектичний, аналіз і синтез, монографічний, розрахунково-конструктивний, експериментальний, метод порівняння, групування, системно-структурний аналіз, методи математичної статистики та інші.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у виявленні слабких та сильних сторін у розвитку туристичної сфери, а також у порівнянні ринку туристичних послуг за кордоном та в Україні та формулюванні рекомендацій фахівцям у галузі туризму щодо покращення ефективності обслуговування туристів за рахунок інноваційних заходів.

Практичне значення одержаних результатів. Окремі висновки, ідеї та пропозиції, сформульовані у висновках до роботи, можна буде використати у практичній діяльності для подальшого покращення функціонування ринку туристичних послуг. Також матеріали роботи можуть стати у нагоді при підготовці аналітичних звітів щодо розвитку туристичної галузі в Україні та світі.

Апробація результатів дослідження здійсненна шляхом обговорення на попередньому захисті на кафедрі туризму та готельно-ресторанної справи, а також у результаті виголошення окремих її положень на студентській науковій конференції навесні 2023 р.

Публікації. Окремі тези та напрацювання дипломної роботи були викладені у статті «Особливості розвитку туристичного ринку послуг», поданій до друку за матеріалами вище вказаної конференції.

Структура роботи визначена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 95 сторінках. Загальний обсяг роботи – 107 сторінок. Список використаних джерел налічує 95 позицій, додатки налічують 3 позиції.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження сфери туристичних послуг в Україні та за кордоном були отримані наступні висновки.

У процесі аналізу доктринальних підходів до визначення терміну «сфера туристичних послуг» та розуміння його сутності було з'ясовано, що цей термін є складним та має властиву йому структуру. Відтак, його слід розглядати як комплексну систему, яка включає різноманітні аспекти. Ця система об'єднує у собі різні компоненти та регулює сферу надання туристичних послуг, а також економічні відносини, що складаються між споживачами та постачальниками цих послуг.

Були виділені та піддані аналізу основні характеристики сфери туристичних послуг, що включають наступні аспекти: наявність певних послуг та грошових потоків; властивість обміну; географічна віддаленість між споживачами та виробниками послуг; взаємодоповнюваність ринкових факторів; розподіл туристичного простору на взаємно протилежні області; раціональне задоволення потреб споживачів; різноманітність туристичного ринку; виконання важливих соціальних завдань. Крім того, був проведений аналіз структури ринку туристичних послуг, де важливими рисами є велика активність під час пікового сезону, значні постійні витрати та низькі змінні витрати, що часто призводить до пониження ціни на такі види послуг.

Була підтверджена ідея про тісний зв'язок ефективної діяльності сучасного ринку туристичних послуг з наявністю вільної конкуренції серед виробників туристичних продуктів, доступом споживачів до послуг, рівноправними умовами для всіх учасників та обґрунтованою ціною на туристичний продукт. Функції, які ринок туристичних послуг виконує, грають важливу роль, спонукаючи виробників до діяльності, координації надання послуг і підтримки балансу між попитом і пропозицією. Розглянуті впливи політичних, економічних, соціально-демографічних та науково-технічних факторів на розвиток ринку туристичних послуг. Також

висвітлено сучасні чинники, які можуть покращити функціонування сучасного туристичного ринку, зокрема наголошено на значущості комп'ютеризації, інновацій та цифровізації світової економіки.

На сьогоднішній день ринок туристичних послуг виступає основним джерелом прибутків для багатьох країн. Міжнародний туризм складає 10% світового ВВП та понад 7% світового експорту. У цьому аспекті туристичні послуги займають третє місце серед найважливіших експортних галузей у світі. Були проведені дослідження ключових статистичних показників, що стосуються кількості міжнародних прибуттів, рейтингу найпривабливіших країн для туристів та обсягу прибутків від міжнародного туризму.

Особлива увага була приділена змінам, що настали на ринку туристичних послуг як за кордоном, так і в Україні через пандемію COVID-19. Прогнозуючи лідерів в'їзного та виїзного туризму на найближчий період, очікується, що США, Німеччина, Франція та Китай будуть відігравати ключову роль.

Протягом останнього десятиліття Україна досягла значних досягнень в сфері туристичної індустрії. Було проведено дослідження потенціалу туристично-рекреаційного сектора для створення розвинутого туристичного ринку в Україні. Крім того, визначено переваги такого ринку, включаючи вигідне геополітичне розташування, сприятливий та різноманітний клімат, наявність значного культурно-історичного спадку та швидкий розвиток сфери туризму.

У даній роботі були детально проаналізовані процеси формування вітчизняного туристичного ринку, що починалися з моменту виникнення української державності і до наших днів. Звернуто увагу на кризові етапи у цьому еволюційному процесі, зокрема на анексію Криму, гібридну війну на сході України та пандемію COVID-19.

Наразі складно робити прогноз щодо повного відновлення туристичного ринку України в умовах війни. Проте, напрацювання, котрі описані в нашій роботі будуть актуальними після перемоги. Головна умова

повного відновлення турринку України це припинення військових дій на нашій території.

У нашому дослідженні також відзначено важливість врахування чинників, які впливають на розвиток українського туристичного ринку. Це допоможе створювати нові види туристичних продуктів, що зможуть задовольнити актуальні потреби споживачів.

Більше того, був проведений аналіз динаміки розвитку ринку туристичних послуг в Україні та здійснена глибока оцінка його ситуації. Виявлено, що національне законодавство, що стосується сфери туризму в Україні, потребує коригувань. Ці зміни необхідно було б направити не лише на визначення загальної стратегії для туризму, але й на конкретні та практичні аспекти, які враховували б особливості розвитку цієї галузі. Вони могли б встановлювати нормативно-правові рамки, регулювати питання міжнародної діяльності, відповідати європейським стандартам та сприяти активнішому виходу України на зовнішні ринки.

Протягом останніх десятиліть світовий туристичний ринок активно розвивається та удосконалюється завдяки використанню переваг глобалізації та технологічного прогресу. Ці зміни призвели до зниження вартості транспортних послуг та спрощення для споживачів планування та бронювання своїх подорожей. Дослідження підтверджує, що ці технологічні інновації разом з демографічним приростом в майбутньому значно вплинуть на структуру світового ринку туристичних послуг до 2040 року.

Було проведено аналіз впливу транснаціональних компаній, чия діяльність сприяла значному розширенню технологій міжнародних комунікацій. Вказано на необхідність впровадження системи інституційного регулювання у сфері надання туристичних послуг. Ця система повинна включати положення та структурні компоненти, які можна було б використовувати різними державами та міжнародними організаціями для максимально якісного та прогресивного просування туристичних продуктів.

На сьогоднішній день світова індустрія туризму поступово переходить до етапу постійного зростання обсягу міжнародних подорожей та збільшення конкуренції на ринку туристичних послуг.

Для втілення інноваційної моделі розвитку ринку туристичних послуг в Україні необхідно встановити взаємозв'язок між новаторськими змінами та передовими технологіями у створенні туристичного продукту з країнами, які лежать в центрі світового туристичного простору. Серед напрямків інноваційного розвитку українського туристичного ринку мають бути враховані розвиток індустріального туризму, сільського (зеленого) туризму та івент-туризму.

Досліджено, що майбутній прогрес ринку туристичних послуг в Україні та за кордоном тісно пов'язаний з актуальними міжнародними тенденціями. Ці тенденції визначають розвиток світової економіки та міжнародних економічних зв'язків у контексті глобалізації, інновацій та транснаціоналізації готельних мереж, авіаційних альянсів та туроператорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алейникова Г. М. Организация и управление турбизнесом. Донецк: ДИТБ, 2002. 184 с.
2. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. *Український соціум*. 2014. № 2 (49). С. 71-79.
3. Афанасенко И. Д. Туризм и реформирование экономики. *Труды Академии туризма*. Вып. 1. СПб, 2014. С. 53-67.
4. Ахмедова О. О. Можливості використання світового досвіду державного регулювання у сфері туризму в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2016. № 1. С. 32-37.
5. Бойко М. Г. Організація готельного господарства. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 448 с.
6. Василюха Н. В. Організаційно-економічні засади функціонування та розвитку ринку туристичних послуг: дис. канд.екон. наук. Львів, 2015. 217 с.
7. Васильчак С. В. Формування конкурентоспроможності туристичних підприємств у контексті забезпечення економічної безпеки. *Економічний вісник Донбасу*. 2014. № 3. С. 61-64.
8. Вовчанська О. М., Іванова Л. О. Кон'юнктура міжнародного туристичного ринку та чинники її формування. *Підприємництво і торгівля*. 2019. Вип. 24. С. 157-166.
9. Гайда Ю. Аналіз ринку готельно-туристичних послуг з позиції сезонних коливань попиту. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2015. С. 9-16.
10. Герасименко В. Г. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку. Одеса: Астропринт, 2016. 334 с.
11. Горіна Г. О. Генеза поняття та специфічні ознаки туристичних послуг як об'єкта ринкових відносин. *Інтелект XXI*. 2016. № 6. С. 53-60.

12. Горіна Г. О. Концептуальні засади формування та розвитку інноваційних секторів ринку туристичних послуг України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2016. № 77. С. 27-63.
13. Гудима М. М. Туристична послуга: проблеми визначення поняття. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2010. Вип. 23. С. 126-132.
14. Гуменюк В. В. Сучасні тенденції міжнародного туризму та їх вплив на розвиток курортно-рекреаційної сфери. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму»*. Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2015. С. 110-118.
15. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html
16. До речі, в туризмі Україна не пасе задніх. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2664756-do-reci-v-turizmi-ukraina-ne-pasezadnih.html>
17. Дугінець Г. В. Транснаціоналізація світового ринку туристичних послуг. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 9. С. 123-128.
18. Дурович А. П. Маркетинг в туризмі. Мінск: Новое знание. 2005. 496 с.
19. Економіка галузевих ринків: навчальний посібник / А. І. Ігнатюк. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 448 с.
20. Економічна енциклопедія: у 3 т. ред. рада: Гаврилишин В. Д., Мочерний С. В., Гальчинський А. С. Київ: Академія, 2000. Т. 3: П - Я, 2002. 952 с.
21. Єрмаченко В. Є. Проблеми та перспективи розвитку ринку туристичних послуг. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 62-64.
22. Жукович І. А. Інновації в туризмі: основні теоретичні та практичні аспекти. *Наука та наукознавство*. 2017. № 2. С. 69-81.

23. Забуранна Л. В., Сіренко К. В. Маркетингові комунікації туристичних підприємств: сучасна теорія і практика. Київ: Знання, 2014. 152 с.
24. Зайцева В. М., Корнієнко О. М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2(8). С. 55-65.
25. Закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ «Про захист прав споживачів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
26. Зорина Г. И. Основы туристкой деятельности: учебник / Г. И. Зорина, Е. Н. Ильина, Е. В. Мошняга. Москва: Советский спорт, 2010. 200 с.
27. Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015-2018 роки) (за даними Адміністрації Державної прикордонної служби). URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=78cda465-68c3-4646-976c-61e7e9cdae03>
28. Кабиров И. С. Состояние и прогнозы развития международного туризма. Стратегические изменения в сфере туризма и гостеприимства: поиск нового вектора развития. *Материалы Международной научно-практической конференции*. Казань. 2018. С. 246-253.
29. Квартальнов В. А. Туризм. Москва: Финансы и статистика, 2002. 320 с.
30. Кифяк В. Ф. Організація туризму в Україні: навчальний посібник. Чернівці: Книги-XXI, 2011. 344 с.
31. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги XXI, 2007. 300 с.
32. Концептуальная записка: COVID-19 и перестройка сектора туризма. Август 2020 г. Организация Объединенных Наций. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_covid19_and_transforming_tourism_russian.pdf.

33. Коронакриза: кількість іноземних туристів в Україні зменшилася у чотири рази. URL: <https://glavcom.ua/news/koronakriza-kilkist-inozemnih-turistivv-ukrajini-zmenshilasya-u-chotiri-razi-718649.html>
34. Космидайло В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 2 (68). С. 20-27.
35. Котлер Ф. Основы маркетинга: [пер. с англ.]. 2-е изд. СПб.: Вильямс, 1999. 1152 с.
36. Кудла Н. Є. Менеджмент туристичного підприємства: підручник. Київ: Знання, 2012. 343 с.
37. Лотиш О.Я. Стратегічний аналіз і оцінка можливостей інноваційного розвитку туристичної галузі України. *Ефективна економіка*. 2017. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5717>
38. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ: Альтерпрес. 2003. 428 с.
39. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг. Київ: Альтерпрес, 2005. 436 с.
40. Мазаракі А. А., Ткаченко Т. І., Бойко М. Г., Михайліченко Г. І., Ведмідь Н. І. та ін. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 595 с.
41. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
42. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури. 2012. 368 с.
43. Масюк Ю. О. Стратегічне управління розвитком туризму в Україні: дис. канд. екон. наук; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017. 318 с.
44. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти». 28 березня 2014 р. /ред. кол. А. Л. Бержанір та ін. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. Ч. 1. 278 с.

- 45.Мацука В. М. Транснаціоналізація туризму в умовах сучасності. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка»*. 2017. Т. 22. Вип. 4 (57). С. 21-25.
- 46.Мельник А. Міжнародна торгівля послугами і створення глобального ринку послуг. *Вісн. Тернопіл. акад. нар. госп-ва*. Тернопіль, 2002. Вип. 8–1. С. 94-103.
- 47.Мельниченко С., Зікій Н. Туристичні підприємства України: виклики реальності. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 3. С. 70-84.
- 48.Миронов Ю.Б. Маркетинг в туризмі: опорний конспект лекцій. Дрогобич: ДДПУ, 2005. 575 с.
- 49.Михайліченко Г. І. Інноваційний розвиток туризму: монографія. Київ: КНТЕУ, 2012. 608 с.
- 50.Момонт Т. В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_35
- 51.Національний інститут стратегічних досліджень. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/schodo-rozvitku-turizmu-vukraini-v-umovakh-pidvischenikh>
- 52.Ніколенко Ю. В. Основи економічної теорії: підручник. Київ: ЦУЛ, 2003. 540 с. URL: <http://www.ebk.net.ua/Book/OsnEkTeor/Oet06-09/5601.htm>
- 53.Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://www.wttc.org/research/economic-research>
- 54.Правик Ю. М. Маркетинг туризму. Київ: Знання, 2008. 303 с.
- 55.Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Стратегія від 16.03.2017. № 168-р.

- 56.Разінькова М. Ю. Міжнародний туризм і його вплив на розвиток міжнародної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 32-36.
- 57.Рахман М., Євтушенко В., Мангушев Д. Вплив міжнародного туризму на економічний розвиток та імідж окремої країни. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 26-34.
- 58.Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. професора В. Г. Герасименко. Одеса: Астропринт, 2013. 334 с.
- 59.Ринок туристичних послуг: управління розвитком в умовах просторової поляризації. Кривий Ріг: Видавець ФОП Чернявський Д. О., 2016. 305 с.
- 60.Румянцев А. П. Світовий ринок послуг: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 456 с.
- 61.Самонова Т. Б. Дослідження кон'юнктури ринку туристичних послуг в Україні: основні підходи. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 3. С. 99-104.
- 62.Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 470 с.
- 63.Смешко О. Г. Региональная экономика: факторы развития. СПб.: Логос, 2014. 266 с.
- 64.Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов: [пер. с англ.]. Москва: ЭКСМО, 2007. 956 с.
- 65.Смолий В. А., Федорченко В. К, Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Київ: Слово, 2006. 372 с.
- 66.Соловійов Д. І. Вдосконалення понятійного апарату теоретичного забезпечення функціонування туристичної сфери. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 4 (16). С. 82-88.
- 67.Стойка С. О. Проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі України в умовах економічної нестабільності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 86-90.

- 68.Тёмный Ю. В. Введение в экономику туризма: учебное пособие. Москва: Советский спорт, 2001. 184 с.
- 69.Ткаченко Т. І. Індикатори розвитку туризму: методичні та практичні аспекти. *Культура і освіта фахівців туристичної сфери: сучасні тенденції та прогнози*. Київ: КУТЕП, 2005. С. 491-496.
- 70.Устименко Л. М., Афанасьев І. Ю. Історія туризму: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2010. 320 с.
- 71.Фаминский І. П. Глобализация – новое качество мировой экономики. Москва: Магистр, 2009. 397 с.
- 72.Филоненко В. В. Перспективные направления развития рынка туристских услуг: дис. канд. экон. наук. Государственная академия и права. Хабаровск, 2015. 152 с.
- 73.Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 312 с.
- 74.Фрей Л. В. Шляхи вдосконалення соціально-економічного розвитку суб'єктів регіонального туризму. *Науково-практичний журнал: Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 30. С. 328-334.
- 75.Хаустова В. Є. Горбатова Є. Ф. Проблеми розвитку туристичної індустрії в Україні. *Проблеми економіки*. 2010. № 2. С. 28-33.
- 76.Цьохла С. Ю. Систематизация факторов развития туристической индустрии. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление»*. 2009. Том 22 (61). № 2. С. 373-380.
- 77.Чорненька Н. В. Організація туристичної діяльності: навч. посібник. Київ: Атіка, 2006. 264 с.
- 78.Шалаев В. П. Туризм как новый социальный институт в глобальном обществе потребления. *Туризм как фактор модернизации экономики и развития регионов: материалы Международной научно-практической конференции*. 19-21 ноября 2015 г. Киров. 2015. С. 9-27.

- 79.Школа І. М. Перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету «Економічні науки»*. 2012. № 3. С. 160-167.
- 80.Шморгун Л. Г. Перспективи розвитку організацій туристичної сфери в Україні в нинішніх умовах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 1. С. 61-64.
- 81.Які країни для подорожей обирали українці в 2019 році. Державна прикордонна служба. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/yaki-krainidlyapodorozhey-obirali-ukrainci-v-2019-roci/>
- 82.Development Goals in an Era of Demographic Change. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/503001444058224597/Global-Monitoring-Report2015.pdf>.
- 83.European Union Tourist Trends. URL: <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284419470>.
- 84.Global Report on City Tourism. World Tourism Organization. URL: https://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/am6_city_platma.pdf.
- 85.OECD Tourism Trends and Policies. 2018. URL: https://www.oecdilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/oecd-tourism-trends-and-policies2018_tour-2018-en
- 86.OECD Tourism Trends and Policies 2020. URL: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/oecd-tourism-trends-and-policies-20767773.htm>
- 87.The World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org>
- 88.UNWTO, «2020: Worst Year in Tourism History With 1 Billion Fewer International Arrivals». URL: <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-intourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>
- 89.Why China will soon be the world's top destination for tourists. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/china-will-be-the-world-s-top-touristdestination-by-2030>

90. World Travel & Tourism Council. Economic Impact Reports. 2020. URL:
<https://wttc.org/Research/Economic-Impact/economic-research/economicimpactanalysis>
91. World Travel & Tourism Council. Global Economic Impact & Trends 2020. URL:
<https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2020/Global%20Economic%20Impact%20Trends%202020.pdf?ver=2021-02-25-183118-360>
92. World Travel and Tourism Council: Economic Impact 2019. URL:
<https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/raziskave/world2019.pdf>
93. World Tourism Organization. Tourism: general definition. 2020. URL:
<https://world-tourism.org/>
94. World Tourism Organization. WTO World Tourism Barometer. 2021. URL:
<https://www.e-unwto.org/loi/wtobarometereng>
95. Zhylenko K. M. Modern model of harmonization of economic TNCs' interests in the context of systemic transformation of the world economy. *Економічна наука*. 2018. № 2. С. 77-81.